

ПОВНОВАЖЕННЯ ОМС УКРАЇНИ, ПОВ'ЯЗАНІ З МІЖНАРОДНИМ СПІВРОБІТНИЦТВОМ У СФЕРІ ВІДНОВЛЕННЯ ІНФРАСТРУКТУРИ

Ця публікація стала можливою завдяки Агентству США з міжнародного розвитку (USAID) та щирій підтримці американського народу через Проєкт USAID «Підвищення ефективності роботи і підзвітності органів місцевого самоврядування» («ГОВЕРЛА»). Зміст цієї публікації не обов'язково відображає погляди USAID та Уряду США

ЗМІСТ

1. Повноваження ОМС як суб'єктів міжнародного територіального співробітництва
2. Європейські та світові структури, які співпрацюють з ОМС України у сфері відновлення інфраструктури
 - 2.1. Міжнародні грантові угоди, спрямовані на відновлення інфраструктури України
 - 2.2. Співпраця іноземних інституцій з ОМС України задля відновлення інфраструктури
3. Участь ОМС України у європейському територіальному та транскордонному співробітництві в межах програми Interreg
 - 3.1. Участь ОМС України в європейському територіальному співробітництві в межах програм політики згуртування ЄС Interreg Europe та URBACT
 - 3.2. Участь ОМС України в європейському транскордонному співробітництві в межах програми Interreg NEXT
4. Ключові проблеми, виклики та рекомендації

1. Повноваження ОМС як суб'єктів міжнародного територіального співробітництва

24 квітня 2024 року Верховна Рада України прийняла законопроект №9450 про міжнародне співробітництво, суб'єктами якого стали ОМС (надалі – органи місцевого самоврядування). 27 червня Закон [«Про міжнародне територіальне співробітництво України»](#) набрав чинності.

У ньому реалізовано європейську концепцію “міжнародного територіального співробітництва”. Норми розширюють повноваження ОМС та місцевих органів виконавчої влади і дозволяють громадам і регіонам в спрощеному та ширшому форматі працювати із міжнародними партнерами, зокрема фондами ЄС та залучати їхні кошти.

ОМС та/або їхні об'єднання, а також місцеві органи виконавчої влади, органи влади Автономної Республіки Крим можуть бути суб'єктами міжнародного територіального співробітництва. Такими вони визнаються у випадку взаємодії з відповідними органами влади, ОМС та/або їхніми об'єднаннями іноземних держав у межах своєї компетенції, встановленої законодавством України, відповідно до угоди про міжнародне територіальне співробітництво. Це угода, укладена суб'єктами та учасниками міжнародного територіального співробітництва України у межах своєї компетенції з одного боку та відповідними суб'єктами та учасниками іноземних держав з іншого. Угода визначає правові, організаційні, економічні та інші питання міжнародного територіального співробітництва.

На період дії воєнного стану в Україні та протягом 30 днів після його припинення чи скасування суб'єктами міжнародного територіального співробітництва також можуть бути начальники військових адміністрацій населених пунктів, стосовно яких Верховною Радою України прийнято рішення про здійснення ними повноважень сільської, селищної, міської ради, її виконавчого комітету, сільського, селищного, міського голови.

Не суб'єктами, проте учасниками міжнародного територіального співробітництва стали юридичні та фізичні особи, асоціації органів місцевого самоврядування, їх об'єднання, інші громадські об'єднання та інші особи, що беруть участь у міжнародному територіальному співробітництві в межах своїх інтересів та прав, визначених Законом.

Одним із різновидів міжнародного територіального співробітництва тепер є міжтериторіальне співробітництво – це відносини, які не є транскордонним співробітництвом (що здійснюється з метою розв'язання спільних проблем прикордонних регіонів і територій України та суміжних держав) між суб'єктами і учасниками у межах регіонів та територій України та відповідними суб'єктами і учасниками таких відносин в іноземних державах у межах компетенції, визначеної національним законодавством та міжнародними договорами (стаття 1 Закону України «Про міжнародне територіальне співробітництво України»).

Міжтериторіальне співробітництво може здійснюватися на двосторонній або багатосторонній основі шляхом укладання угод. Це може бути (стаття 6 Закону України «Про міжнародне територіальне співробітництво України»):

- реалізація спільних проектів та програм;
- укладання угод про міжтериторіальне співробітництво в окремих сферах;
- утворення або приєднання до об'єднання єврорегіонального співробітництва;
- приєднання до європейського об'єднання територіального співробітництва.

ОМС як суб'єкти і асоціації ОМС як учасники міжнародного територіального співробітництва можуть обирати форми співробітництва, не заборонені законом, які сприятимуть розробленню та реалізації спільних ініціатив, заходів, проектів, програм та стратегій в окремих сферах.

Разом з тим, Закон визначає основні форми (шляхи здійснення) міжнародного територіального співробітництва:

1) утворення нових або приєднання до існуючих органів міжнародного територіального співробітництва, зокрема до об'єднань єврорегіонального співробітництва, європейських об'єднань територіального співробітництва, єврорегіону;

2) укладення угод про міжнародне територіальне співробітництво в окремих сферах;

3) розроблення та реалізації спільних ініціатив, заходів, проектів, програм та стратегій в окремих сферах, що передбачає координацію дій суб'єктів і учасників міжнародного територіального співробітництва та акумулювання ресурсів на визначений період для спільної реалізації відповідних заходів;

4) встановлення та розвитку взаємовигідних контактів між суб'єктами і учасниками міжнародного територіального співробітництва, зокрема в рамках міжурядових комісій, рад, робочих груп.

Отже, ОМС отримали суб'єктність та змогу брати участь у міжнародному територіальному співробітництві як безпосередньо, так і через власні об'єднання. Окремо згадані асоціації ОМС та їхні об'єднання які стали учасниками міжнародного територіального співробітництва України.

Важливим є зауважити, що міжнародне територіальне співробітництво із суб'єктами і учасниками держави, визнаної державою-агресором, державою-терористом, не допускається.

Координацію міжнародного територіального співробітництва здійснює центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну регіональну політику (наразі це Міністерство розвитку громад та територій України) за участі комітетів Верховної Ради України, до предметів відання яких належать питання регіональної політики, транскордонного та міжтериторіального (міжрегіонального) співробітництва.

Міністерство розвитку громад та територій України затверджує порядок погодження проектів угод про міжнародне територіальне співробітництво та погоджує такі угоди, затверджує форму та порядок подання звіту про здійснення міжнародного територіального співробітництва, погоджує проекти угод про утворення об'єднань єврорегіонального співробітництва та їх статутів, здійснює методичне забезпечення діяльності суб'єктів і учасників міжнародного територіального співробітництва. ОМС протягом першого кварталу року, наступного за звітним, подають до Міністерства розвитку громад та територій України звіт про здійснення міжнародного територіального співробітництва у рамках виконання укладених угод.

ОМС як суб'єкти міжнародного територіального співробітництва України відповідно до закону:

- 1) укладають угоди про міжнародне територіальне (міжтериторіальне, транскордонне) співробітництво і забезпечують їх виконання;
- 2) дотримуються зобов'язань України за міжнародними договорами України про міжнародне територіальне (міжтериторіальне, транскордонне) співробітництво;
- 3) здійснюють підготовку, реалізацію і координацію проектів та програм міжнародного територіального співробітництва;
- 4) беруть участь у розробленні Державної програми розвитку міжнародного територіального співробітництва;
- 5) вносять у разі потреби у встановленому порядку пропозиції щодо внесення змін до актів законодавства з питань міжнародного територіального співробітництва;
- 6) утворюють органи міжнародного територіального співробітництва;
- 7) приймають рішення про фінансування діяльності органів міжнародного територіального співробітництва;
- 8) забезпечують у межах своєї компетенції виділення з місцевих бюджетів коштів на розвиток міжнародного територіального співробітництва;
- 9) приймають рішення про вступ до відповідних міжнародних асоціацій, інших об'єднань;
- 10) вносять пропозиції щодо організації прикордонної торгівлі;
- 11) здійснюють інші повноваження у сфері міжнародного територіального співробітництва відповідно до законів України та міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

До виключної компетенції сільських, селищних, міських рад у сфері міжнародного територіального співробітництва віднесено:

- 1) схвалення угод про європейське об'єднання територіального співробітництва, прийняття рішень про утворення європейського об'єднання територіального співробітництва, про приєднання до такого об'єднання або про вихід з нього;
- 2) прийняття рішень про вступ до відповідних міжнародних асоціацій, інших об'єднань;
- 3) прийняття рішень щодо фінансування діяльності органів міжтериторіального та транскордонного співробітництва.

До питань у сфері міжнародного територіального співробітництва, які вирішуються районними і обласними радами виключно на їхніх пленарних засіданнях, віднесено:

- 1) схвалення угод про європейське об'єднання територіального співробітництва, прийняття рішень про утворення європейського об'єднання територіального співробітництва, про приєднання до такого об'єднання або про вихід з нього;
- 2) прийняття рішень про вступ до відповідних міжнародних асоціацій, інших об'єднань;
- 3) прийняття рішень щодо фінансування діяльності органів міжтериторіального та транскордонного співробітництва.

Якщо угодою про міжнародне територіальне співробітництво передбачається розміщення органу (штаб-квартири) такого співробітництва на території України, функції такого органу можуть покладатися на відповідні виконавчі органи ОМС та/або структурні підрозділи місцевих органів виконавчої влади. Або ж орган може утворюватись як окрема юридична особа.

ОМС та асоціації ОМС можуть утворювати органи міжнародного територіального співробітництва, приєднуватися до таких органів на території іноземних держав, а також брати участь в їх утворенні та роботі.

Питання щодо державної підтримки розвитку міжнародного територіального співробітництва розглядаються на засіданнях Міжвідомчої координаційної комісії з питань регіонального розвитку (надалі – Координаційної комісії), яка утворюється відповідно Закону України «Про засади державної регіональної політики».

Варто зауважити, що Закон України «Про засади державної регіональної політики» передбачає, що Координаційна комісія може утворюватися Кабінетом Міністрів України як тимчасовий консультативно-дорадчий орган. При цьому, Законом України «Про міжнародне територіальне співробітництво України» значно розширено її роль. Зокрема, вона розглядає питання щодо:

- 1) державної підтримки розвитку міжнародного територіального співробітництва;
- 2) стимулювання участі регіонів у програмах і проектах міжнародного територіального співробітництва;
- 3) відповідності таких проектів і програм пріоритетам, визначеним Державною програмою розвитку міжнародного територіального співробітництва, та цілям, визначеним Державною стратегією регіонального розвитку.

До участі в роботі Координаційної комісії Міністерством розвитку громад та територій України залучаються члени комітетів Верховної Ради України, до предметів відання яких належать питання регіональної політики, транскордонного та міжтериторіального (міжрегіонального) співробітництва, за рішенням таких комітетів.

З огляду на те, що відповідно до Закону України «Про міжнародне територіальне співробітництво України» зміст державної підтримки розвитку міжнародного територіального співробітництва сконцентровано на роботі Координаційної комісії, дискреція уряду щодо можливості її утворення або неутворення, а також тимчасовий характер і консультативно-дорадча сутність органу може мати негативні наслідки. Доречним є внесення відповідних змін до ч. 1 ст. 18 Закону України «Про засади державної регіональної політики»

із переосмисленням порядку утворення, її функцій, характеру і сутності Координаційної комісії.

Попри прийняття Закону «Про міжнародне територіальне співробітництво України», наразі міжтериторіальне співробітництво для ОМС України не запустилось, зокрема, через відсутність Державної програми розвитку міжнародного територіального співробітництва та виділення на неї відповідних бюджетних коштів. Під час спілкування із представником Херсонської громади, яка є територією активних бойових дій, і для якої вкрай актуальними є питання співробітництва з міжнародними партнерами у сфері відновлення інфраструктури, депутат Херсонської міської ради, секретар постійної комісії міської ради з питань конкурентоспроможності, сталого розвитку, підприємництва, транспорту, зв'язку та торгівлі Віталій Белобров зазначив, що міжтериторіальне співробітництво за вказаним Законом наразі ще не здійснюється, його норми сприймаються як нові та не цілком зрозумілі. Контактів з Міжвідомчою координаційною комісією з питань регіонального розвитку наразі також не встановлено.

Кабінету Міністрів України було надано термін у 6 місяців з дня набрання чинності Законом (27.06.2024) забезпечити прийняття НПА, необхідних для реалізації Закону, забезпечити приведення своїх НПА у відповідність із Законом. Відповідно, Кабінет Міністрів України повинен прийняти рішення про затвердження Державної програми розвитку міжнародного територіального співробітництва, внести зміни до Положення про Міжвідомчу координаційну комісію з питань регіонального розвитку.

Крім того, варто зауважити, що в Державному бюджеті наразі не передбачені кошти на розвиток міжнародного територіального співробітництва. При розробленні проектів Державного бюджету України законом визначено передбачати кошти на його розвиток. Доцільним є запровадження субвенції на міжнародне співробітництво громад та регіонів.

2. Європейські та світові структури, які співпрацюють з ОМС України у сфері відновлення інфраструктури

2.1. Міжнародні грантові угоди, спрямовані на відновлення інфраструктури України

Міжнародні інституції та уповноважені представники держав-партнерів України укладають з урядом України грантові угоди для забезпечення відновлення інфраструктури. Вигодонабувачами стають територіальні громади, а ОМС долучаються до цього процесу як учасники окремих проєктів.

Так, уряд Японії за посередництва Японського агентства міжнародного співробітництва (далі – JICA) уклав з урядом України [Грантову угоду для Програми екстреного відновлення](#) – наразі триває третя фаза. На цій фазі передбачено надання гранту від уряду Японії в розмірі 15,8 мільярдів японських єн (понад 4,6 мільярди гривень) для реалізації програми екстреного відновлення.

Метою Програми є сприяння розвитку державно-приватного партнерства, яке сприяє зміцненню миру та сталому економічному відновленню шляхом закупівлі обладнання, матеріалів та послуг, необхідних для екстреного і економічного відновлення.

До прикладу, в рамках такої співпраці 28 серпня в Києві [відбулася](#) церемонія передачі важкої техніки для будівництва доріг та розчищення завалів; труб для муніципальних трубопроводів та іншого обладнання від JICA чотирьом територіальним громадам - Харківській, Херсонській, Миколаївській та Дніпровській. Громади [отримали](#) 97 одиниць важкої техніки, щоб покращити послуги. Окрім того, заявлено про передачу комунальним підприємствам значної кількості генераторів, труб та іншого необхідного для функціонування територіальної громади обладнання.

Під час спілкування із депутатом Херсонської міської ради, секретарем постійної комісії міської ради з питань конкурентоспроможності, сталого розвитку, підприємництва, транспорту, зв'язку та торгівлі п. Віталієм Белобровом, він зауважив, що JICA є активним партнером, який допомагає розробляти Генеральний план міста.

5 вересня 2023 року між Україною та Міжнародним банком реконструкції та розвитку і Міжнародною асоціацією розвитку було укладено Грантову угоду Мультидонорського трастового фонду підтримки, відновлення, відбудови та реформування України (Проєкт «Ремонт житла для відновлення прав і можливостей людей (HOPE)»). [Передбачалось](#), що проєкт дозволить відшкодувати видатки на ремонт людям, чиї будинки зазнали часткового пошкодження, включаючи близько 98 000 окремих будинків і 8 000 домогосподарств у 160 багатоквартирних житлових будинках у п'яти регіонах.

Задля вирішення деяких питань реалізації цього проєкту Кабінетом Міністрів України було прийнято [Постанову від 12 липня 2024 р. № 819](#), відповідно до якої кошти гранту в сумі 2 442 000 000 гривень було спрямовано Мінінфраструктури для надання компенсації для відновлення з використанням електронної публічної послуги «eВідновлення», в тому числі на: ремонт категорії А (що не перевищує 200 000 гривень) — 976 800 000 гривень; ремонт категорії Б (що становить від 200 000 гривень до 500 000 гривень) — 1 465 200 000 гривень.

У рамках вказаного проєкту Мінінфраструктури [оголосило](#) проведення відбору територіальних громад для проектування і капітального ремонту частково пошкоджених багатоквартирних будинків. Для того, щоб взяти участь, ОМС повинні були відповідати критеріям прийнятності (напр.: громада розташована на території, віддаленій не менше ніж на 30 кілометрів від територій активних бойових дій, територій, тимчасово окупованих; має більше, ніж один багатоквартирний будинок, пошкоджений внаслідок збройної агресії РФ, що розміщені поблизу та інше). Критеріями відбору були: інституційна спроможність ОМС щодо реалізації проєкту; кількість пошкоджених об'єктів; рівень заселення територіальних громад. Відбір було завершено 10 травня 2024 року.

Ще однією іноземною організацією, яка допомагає у сфері відновлення інфраструктури є Кредитна установа для відбудови (далі – “KfW”) – це державний банк Уряду Федеративної Республіки Німеччини. Кабінетом Міністрів України було видано Розпорядження від 1 грудня 2023 року [№ 1109-р](#) про підписання Грантової та Проектної угоди між Кабінетом Міністрів України та Кредитною установою для відбудови (“KfW”) про створення житлових приміщень для внутрішньо переміщених осіб на суму 24 200 000 млн. євро. Територія [впровадження](#) – Дніпропетровська, Львівська, Харківська та Хмельницька області, а також інші місця за погодженням між KfW та УФСІ.

24 листопада 2023 року Кабінетом Міністрів України було видано Розпорядження [№ 1075-р](#) про залучення гранту на бюджетну підтримку від Кредитної установи для відбудови (KfW) на суму 50 млн. євро.

Крім того, наразі на стадії реалізації проектів соціального і економічного розвитку України, які фінансуються KfW [знаходяться](#) 10 інвестиційних проектів загальним обсягом ресурсу 298,50 млн євро, з яких станом на 01 серпня 2024 року використано 128,65 млн євро (43,10%). Варто зауважити, що ці проекти прямо не стосуються відновлення інфраструктури.

Так, у рамках Угоди між Європейським Союзом та банком KfW, Чернівці [отримують](#) 14,93 млн євро грантових коштів на модернізацію муніципального водного господарства в рамках проекту «Розвиток муніципальної інфраструктури». Загальною метою проекту є покращення інфраструктури водного господарства, в тому числі для зміцнення Чернівців на користь своїх мешканців та як приймаючої громади для внутрішньо переміщених осіб.

Законом України [№3906-IX](#) від 20.08.2024 було ратифіковано [Грантову Угоду](#) між Урядом України та Урядом Французької Республіки щодо сприяння відновленню та підтримці критичної інфраструктури та пріоритетних секторів економіки України. Відповідно до неї Французька Сторона надає Українській Стороні фінансову допомогу для реконструкції та відновлення критично важливої інфраструктури в Україні. Зазначена фінансова допомога у формі грантів Казначейства Французької Республіки призначена виключно для фінансування Проектів по відбудові та зміцненню базової інфраструктури за офіційним запитом Уряду України в таких важливих секторах, як охорона здоров'я, інфраструктура, енергетика, сільське господарство, водопостачання та водовідведення, переробка відходів, розмінування, житлове будівництво та цифрові технології. Інші сектори можуть розглядатися в індивідуальному порядку.

Максимальна сукупна сума Гранту, призначеного для реалізації проектів, становить 200 млн. євро.

2.2. Співпраця іноземних інституцій з ОМС України задля відновлення інфраструктури

Значний внесок у відновлення зруйнованої агресією Російської Федерації інфраструктури вносить незалежне Агентство США з міжнародного розвитку – United States Agency for International Development (далі – USAID).

З початку повномасштабного вторгнення USAID [виділило](#) 2 млрд. доларів на гуманітарну допомогу, 2,9 млрд. доларів на розвиток і 22,9 млрд. доларів у формі прямої бюджетної підтримки.

Програми USAID в Україні реалізуються за такими напрямками:

- демократія, права людини та врядування;
- економічний розвиток;
- критична інфраструктура;
- охорона здоров'я;
- перехідний період та гуманітарна допомога.

Взаємодія з ОМС, зокрема у сфері відновлення інфраструктури громад здійснюється за напрямом “Демократія, права людини та врядування”. За цим [напрямом](#) можна виділити програму “Децентралізація та місцеве самоврядування”, у межах якої реалізуються наступні проєкти USAID.

1. Проєкт «Підвищення ефективності роботи і підзвітності органів місцевого самоврядування» («ГОВЕРЛА»), метою якого є допомога Уряду України у подальшій розбудові надійної правової бази для місцевого управління, підтримка галузевої та фіскальної децентралізації шляхом: забезпечення подальшої інституціоналізації та ефективності системи місцевого самоврядування в Україні; сприяння розвитку більш самостійного місцевого врядування; створення механізмів, які дозволяють громадянам відігравати все більш впливову роль у процесах місцевого врядування.

Так, за підтримки проєкту в рамках ініціативи «Забезпечення функціонування Муніципального центру відновлення Асоціації міст України» у десяти найбільш постраждалих від війни регіонах [планується відкриття](#) Муніципальних центрів відновлення. Метою є сприяти в консультативній та методологічній підтримці територіальним громадам з питань відновлення, зокрема через розробку стратегічних документів з відновлення, підготовку локальних нормативних актів, пошук фінансування та сприяння співпраці з партнерами, в тому числі міжнародними. Також заплановані навчання та обмін практиками для посадовців органів місцевого самоврядування. Муніципальний центр відновлення працюватиме на всій території України з акцентом на 10 наступних областях: Дніпропетровська, Запорізька, Київська, Миколаївська, Одеська, Полтавська, Сумська, Харківська, Херсонська та Чернігівська.

2. Проєкт «Демократичне врядування у Східній Україні», метою якого є сприяння розвитку інклюзивної громадянської ідентичності, спільних громадянських цінностей і становленню об'єднаної України шляхом подолання наслідків російської агресії, що роз'єднують суспільство. Проєктна діяльність спрямована на розширення участі громадян, покращення надання послуг та сприяння впровадженню більш ефективного врядування.

За підтримки проєкту ще до повномасштабного вторгнення було [розроблено](#) рекомендації щодо створення мультицентрів в містах Маріуполь та Херсоні з надання послуг населенню, реєстрації підприємств, створення електронних систем обліку та контролю.

Під час повномасштабного вторгнення Росії в Україну, проєкт DG East переорієнтував свою діяльність на надання негайної допомоги тим громадам, які потерпіли від війни. Зокрема, було [укладено](#) Меморандум про взаєморозуміння щодо надання технічної допомоги із Запорізькою ОВА спрямований на гуманітарну та технічну підтримку внутрішньо переміщених осіб та посилення спроможності органів виконавчої влади та місцевого самоврядування в наданні екстрених послуг населенню яке зазнало психологічних та фізичних травм в результаті російського військового нападу – у рамках реалізації проєкту [передавалась](#) техніка, необхідна для відновлення інфраструктури. Крім того, відповідна техніка також [передавалась](#) Херсонській територіальній громаді. Про взаємодію ОМС з USAID саме в рамках цього проєкту також згадував депутат Херсонської міської ради, секретар постійної комісії міської ради з питань конкурентоспроможності, сталого розвитку, підприємництва, транспорту, зв'язку та торгівлі Віталій Белобров.

3. Проєкт «Децентралізація – шлях до кращих результатів та ефективності» (ДОБРЕ) – надає всебічну допомогу місцевим громадам з тим, щоб зробити органи місцевої влади більш ефективними, оперативними та здатними бути відчутно корисними для громадян. DOBRE має дві головні цілі: посилити спроможність місцевих органів влади ефективно управляти ресурсами та послугами для оперативного реагування на пріоритети громади; покращити залучення громадян та забезпечення громадського контролю за впровадженням пріоритетних напрямів діяльності органами місцевого врядування.

У межах цього проєкту USAID [надає](#) технічну допомогу, покликану допомогти громадам оговтатися від війни та відновити свій розвиток. Підтримка включає стратегічне

планування, фінансове управління, надання послуг, місцевий економічний розвиток, управління у кризових ситуаціях, сучасні комунікації, громадську активність та зміцнення спроможності органів місцевого самоврядування. Програма DOBRE працює з громадами-партнерами у десяти областях України: Дніпропетровській, Чернігівській, Харківській, Запорізькій, Херсонській, Кіровоградській, Миколаївській, Тернопільській, Івано-Франківській та Чернівецькій. DOBRE здійснює екстрене реагування, щоб надати 67 громадам у регіонах, наближених до зон бойових дій, матеріальну допомогу для задоволення їхніх нагальних потреб. Під час повномасштабної війни, розв'язаної Росією проти України, проект забезпечив підтримку громад, нещодавно звільнених від окупантів.

Також важливим напрямом діяльності USAID у сфері відновлення в Україні є [“Критична інфраструктура”](#). В його рамках реалізуються програми “Енергетика” та “Інженерія та інфраструктура”. USAID інвестує майже 1 мільярд доларів США у проведення ремонтних робіт, покращення та модернізацію енергетичної інфраструктури України, щоб підтримати електропостачання, забезпечити роботу систем опалення та забезпечити енергопостачання для підтримки економіки. Крім того, USAID інвестує понад 750 мільйонів доларів США в інжиніринг для проведення робіт у секторах соціально-економічного життя України.

Так, за програмою “Інженерія та інфраструктура” реалізується проєкт «Заходи з відновлення України» (URS). Проєкт підтримує програми Місії USAID в Україні, які спрямовують свої зусилля на відновлення та відбудову пошкодженої критичної інфраструктури України. URS також проводить навчальні заходи для місцевих партнерів для проведення аналогічних робіт. Проєкт надає послуги іншим програмам, які працюють в різних секторах, включаючи такі: енергетика, водопостачання та санітарія, телекомунікації, транспорт, охорона здоров'я, сільське господарство та освіта. Програма URS також підтримує інтеграцію України до ЄС шляхом забезпечення відповідності відновленої інфраструктури європейським стандартам.

Ще одним напрямом діяльності USAID в Україні є [“Перехідний період та гуманітарна допомога”](#).

Бюро USAID з ініціатив перехідного періоду (OTI) працює в Україні з 2014 року. Після повномасштабного вторгнення Росії, OTI адаптувало свою діяльність у рамках проєкту «Українська ініціатива з підвищення громадської довіри» (UCBI), щоб посилити відповідні заходи США.

Бюро USAID з питань гуманітарної допомоги (ОНА) надає гуманітарну допомогу. У відповідь на повномасштабне вторгнення Росії в лютому 2022 року, США надали гуманітарну допомогу на понад 2,8 мільярда доларів для підтримки людей в Україні та тих, хто мусив виїхати до сусідніх країн, включаючи виділення майже 2 мільярдів доларів у формі гуманітарної допомоги через USAID. ОНА надає гуманітарну допомогу до, під час і в післякризові періоди. Ця допомога включає проведення заходів, починаючи від готовності та реагування на надзвичайні ситуації до надання допомоги та відновлення.

Важливим партнером України та ОМС України у сфері відновлення інфраструктури є Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH. GIZ є постачальником послуг у сфері міжнародного співробітництва для сталого розвитку та міжнародної освітньої роботи. [Працює в Україні](#) за дорученням п'яти німецьких міністерств, Європейського Союзу (ЄС) та Державного секретаріату Швейцарії з економічних питань (SECO).

Основними напрямками діяльності компанії в Україні є:

- належне врядування;
- стійке суспільство економічний розвиток;
- енергетика та захист клімату.

GIZ працює в усіх регіонах країни та тісно взаємодіє з громадами на підконтрольній уряду України території. В контексті майбутнього вступу України до ЄС, GIZ надає

українському уряду консультативну підтримку з питань місцевого самоврядування, верховенства права, спрощених процедур торгівлі, енергетики та захисту клімату.

Водночас GIZ консультує українські громади з метою підвищення ефективності та діджиталізації публічних послуг для громадян, а також організовує навчальні заходи для адміністративного персоналу. GIZ надає підтримку громадам у відновленні зруйнованої інфраструктури – шкіл та лікарень.

Так, GIZ у межах проєкту ReACT4UA підтримав проєкт ПРООН «Підтримка швидкого економічного відновлення українських муніципалітетів (SRER)». Завдяки йому 12 українських громад [реалізують проєкти](#) на відновлення інфраструктури на загальну суму 11,45 млн євро.

У межах проєкту «Інтегрований розвиток міст в Україні II», який виконується GIZ за дорученням Урядів Німеччини та Швейцарії, було підготовлено [Концепцію](#) відновлення Мелітополя до 2030 року. Учасниками проєкту, окрім Мелітополя, є Львів, Чернівці, Вінниця, Житомир, Київ (Подільський район), Полтава та Харків. GIZ [публікує](#) детальні дані про всі свої проєкти.

Партнером ОМС України у сфері відновлення інфраструктури є VNG International – агентство міжнародного співробітництва Асоціації муніципалітетів Нідерландів (VNG), яка є однією з найстаріших і найспроможніших асоціацій місцевого самоврядування у світі.

Наразі VNG International за підтримки Міністерства закордонних справ Королівства Нідерландів і Асоціації міст України реалізується проєкт "Підтримка відновлення місцевого самоврядування та відбудови і реконструкції громад в Україні: ФАЗА II", що є частиною [програми](#) "Сталий розвиток через вдосконалене місцеве врядування" (SDLG).

У рамках проєкту Меморандум про взаєморозуміння [підписали](#) Асоціація міст України, VNG International, та 14 територіальних громад з 6 областей України.

Так, до прикладу, Херсонська міська територіальна громада в рамках грантової угоди з VNG International [отримала](#) спеціальну техніку.

Співпраця з ОМС України у сфері відновлення інфраструктури також здійснюється в рамках проєктів Фонду «Партнерство за сильну Україну» (ФПСУ). ФПСУ – це мультидонорова фінансована програма, яка здійснюється у співпраці уряду України та семи держав-партнерів (Велика Британія, Естонія, Канада, Нідерланди, Сполучені Штати Америки, Фінляндія, Швейцарія, Швеція). Програма реалізує проєкти в деокупованих і прифронтових громадах, а також на національному рівні. Фонд опікується підтримкою довгострокового розвитку громад, які постраждали від збройної агресії Росії, запобіганням подальшій ескалації та підготовкою до плавної і безперешкодної соціальної, економічної та політичної реінтеграції тимчасово окупованих територій.

Метою ФПСУ є зміцнення стійкості українського уряду в умовах російської агресії та посилення його спроможності надавати критично необхідну допомогу громадам у співпраці з громадянським суспільством, ЗМІ та приватним сектором.

Перший напрям роботи ФПСУ – «Раннє відновлення». За цим напрямом Фонд виявляє та забезпечує потреби у ранньому відновленні нещодавно звільнених територій – залучає громади, зміцнює потенціал місцевих органів влади та інформує жителів про результати, щоб підтримувати довіру до державних установ. Географія напряму – звільнені та прифронтові території.

За напрямом «Раннє відновлення» ФПСУ здійснює заходи, які допомагають урядовим установам координувати та планувати відновлення адміністративних і освітніх послуг, охорони здоров'я та інших громадських і комунальних послуг, зокрема енергозабезпечення та водопостачання; забезпечують навчання рятувальних й піротехнічних служби ДСНС, забезпечують їх передовим обладнанням; допомагають місцевій владі облаштовувати бомбосховища, а також надавати психологічну підтримку населенню – аби захистити населення від психологічних і фізичних наслідків російського вторгнення.

Період реалізації проєктів за цим напрямом тривав із 2021-го року до березня 2024-го.

Другий напрям роботи ФПСУ – “Відродження”. Проєкти за цим напрямом наразі на етапі розробки. За ним формуватимуть підвалини соціальної, економічної та політичної відбудови України після війни задля довгострокового миру. Зокрема, підтримуватимуть очільників міністерств у розробці комплексної національної комунікаційної стратегії за принципом «єдиного голосу», навчання на базі найкращих міжнародних практик.

Щодо конкретних дій з відновлення інфраструктури, ФПСУ у співпраці з міжнародними донорами [підтримав](#) відновлення Чернігівського драматичного театру, в який 19 серпня 2023 року влучила російська ракета, забезпечивши заміну вікон і дверей та запобігши подальшому руйнуванню.

Про взаємодію Херсонської територіальної громади з ФПСУ у сфері відновлення інфраструктури також згадував депутат Херсонської міської ради, секретар постійної комісії міської ради з питань конкурентоспроможності, сталого розвитку, підприємництва, транспорту, зв'язку та торгівлі Віталій Белобров.

Наразі налагоджувати міжмуніципальні партнерства українських територіальних громад із муніципалітетами країн Європи, в тому числі задля відновлення інфраструктури, [допомагає](#) ініціатива United4Ukraine на платформі Cities4Cities.

Платформу Cities4Cities, засновану містом Зіндельфінген (Німеччина) під егідою Конгресу місцевих і регіональних влад Ради Європи, було запущено 29 березня 2022 року в Страсбурзі.

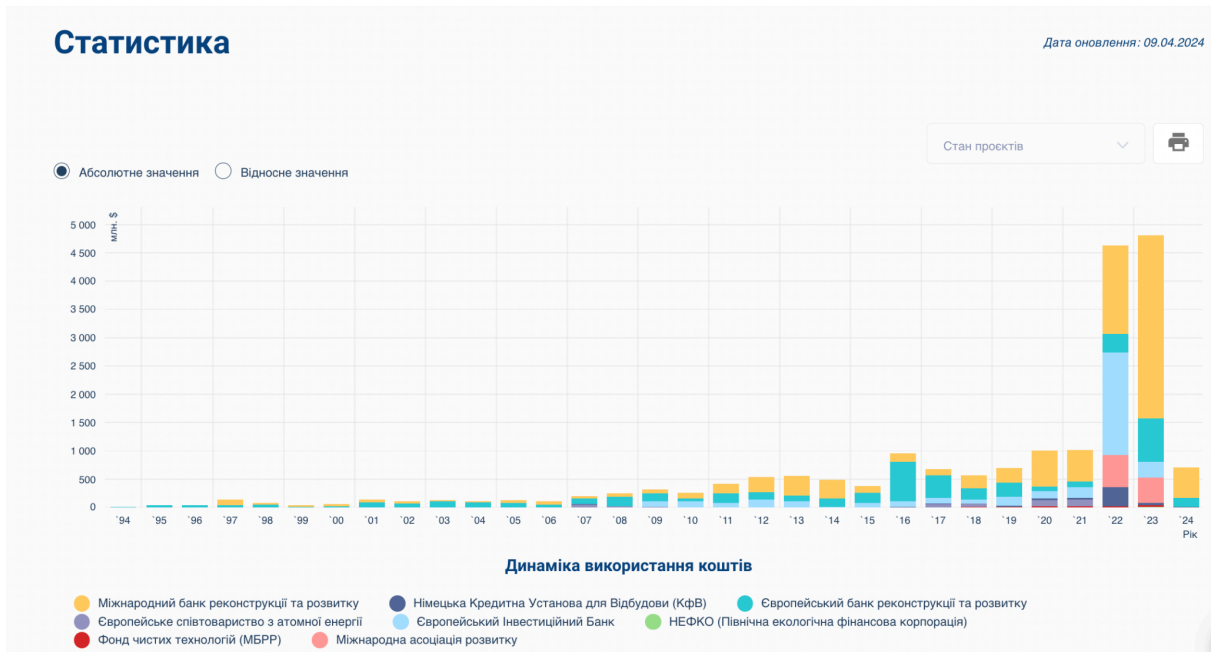
Ініціативу United4Ukraine започаткувала [Шведська асоціацією місцевих влад та регіонів SALAR \(International\)](#) та міська влада Львова за підтримки [Шведського агентства з питань міжнародного розвитку \(Sida\)](#). Стратегічними партнерами ініціативи є Асоціація міст України АМУ та Всеукраїнська Асоціація ОТГ.

У межах ініціативи реалізуються такі проєкти:

- встановлення довгострокових міжмуніципальних партнерств;
- [Phoenix4UA](#) – проєкт, спрямований на підтримку відновлення українських громад шляхом надання вживаних транспортних засобів та комунальної техніки з європейських муніципалітетів.
- гуманітарні вантажі – платформа, на якій запити на допомогу та потреби українських громад поєднуються з можливостями, експертизою та пропозиціями інших європейських муніципалітетів та регіонів.

Станом на жовтень 2023 року, [було](#) відомо про 15 проєктів міжнародної технічної допомоги, в яких Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України виступало або реципієнтом або бенефіціаром. Серед них – окремі, згадані вище в цьому підрозділі.

Міністерство фінансів України у 2019 році запровадило відкритий доступ до Реєстру проєктів соціального і економічного розвитку України, які реалізуються із залученням коштів міжнародних фінансових організацій. [IFIs projects](#) — це офіційний державний вебпортал, який містить інформацію у форматі відкритих даних про проєкти соціального і економічного розвитку України, які реалізуються із залученням коштів міжнародних фінансових організацій (МФО). Втім, попри близько \$10 млрд, використаних бенефіціарами проєктів за 2022-2024 роки, у вказаному реєстрі проєкти з відновлення інфраструктури відсутні.

Динаміка використання коштів міжнародних фінансових організацій з проєктів соціального і економічного розвитку України. Джерело – [IFIs projects](#)

Вважаємо за доцільне доповнити Реєстр проєктів соціального і економічного розвитку України відомостями про проєкти, які стосуються не лише соціального і економічного розвитку України, а й проєкти, які стосуються відновлення України. Альтернативою може бути створення окремого реєстру проєктів відновлення України, які реалізуються із залученням коштів міжнародних фінансових організацій. Це дозволить в одному місці акумулювати відомості про партнерів та донорів, які готові інвестувати кошти у відновлення України, надасть змогу моніторити використання коштів та підвищить прозорість їхнього використання. Крім того, такий реєстр може стати для ОМС місцем пошуку партнерів, які готові будуть долучатись до відновлення інфраструктури в конкретній територіальній громаді.

3. Участь ОМС України у європейському територіальному та транскордонному співробітництві в межах програм Interreg

Interreg є ключовим інструментом Європейського Союзу (ЄС), покликаним зміцнити співпрацю між регіонами та державами ЄС всередині Союзу та їхніми сусідами ззовні. У рамках політики згуртування ЄС Interreg відіграє основну роль. Цей інструмент сприяє регіональному розвитку, згуртуванню та зменшенню економічної нерівності. Наразі, у період 2021-2027 років Interreg зосереджений на вирішенні таких проблем як зміна клімату, цифрова трансформація та соціальна інклюзія.

Interreg включає сукупність програм міжтериторіального співробітництва, що співфінансуються Європейським Союзом. Interreg започаткували в 1990 році з бюджетом 1 млрд. євро. Спочатку він зосереджувався на транскордонній співпраці. Згодом розширився, включивши транснаціональне, міжрегіональне (європейське територіальне) співробітництво та інтеграцію найвіддаленіших регіонів. Бюджет поточного періоду Interreg (2021-2027) складає майже 10 млрд. євро. Період 2021-2027 років є шостим – Interreg VI. Наразі діє близько 100 програми Interreg. Усі вони сприяють реалізації основних пріоритетів політики згуртування ЄС. Транскордонних програм Interreg — 64, (на 6,7 млрд. євро), транснаціональних — 13 (на 2,3 млрд. євро), програм європейського територіального співробітництва (міжрегіональних) — 4, (на 560 млн. євро).

Участь громад у Interreg можлива саме в програмах європейського територіального співробітництва. Українські громади в 2024-му році отримали змогу долучитись до двох з чотирьох них, а саме “Interreg Europe” та URBACT. Крім цих двох діють ще “Espon” та “outermost regions” (найвіддаленіші регіони).

3.1. Участь ОМС України в європейському територіальному співробітництві в межах програм політики згуртування ЄС Interreg Europe та URBACT

Interreg Europe – це програма європейського територіального співробітництва, за допомогою якої ЄС прагне зменшити відмінність в рівнях розвитку, зростання та якості життя в регіонах Європи. Програма покликана вдосконалити регіональну політику та згуртування у ЄС.

Цьогоріч Європейська комісія затвердила [розширення](#) програми співпраці Interreg Europe на сім країн-кандидатів на вступ до ЄС: Албанію, Боснію і Герцеговину, Молдову, Чорногорію, Північну Македонію, Сербію і Україну. Усі кандидати наразі повністю інтегровані у програму співпраці. Внаслідок розширення, бюджет програми було збільшено з 379 млн. євро до 394 млн. євро.

Окрім держав-членів ЄС та держав-кандидатів на вступ до ЄС, участь у Програмі беруть Держави-партнери Норвегія та Швейцарія. Загалом 36 держав. Участь у конкурсах проектів Interreg Europe можуть брати національні, регіональні або місцеві органи державної влади, що займаються розробкою та реалізацією регіональної політики, а також інституції, що регулюються публічним правом, у тому числі ОМС.

Проекти реалізуються за 6 пріоритетними напрямками:

- розумніша Європа (дослідницькі та інноваційні можливості, цифровізація, конкурентоспроможність малих та середніх бізнесів, промисловість та підприємництво, цифрова підключеність);
- зеленіша Європа (енергоефективність, відновлювана енергія, розумні енергетичні системи, зміна клімату, управління водними ресурсами, циркулярна економіка, природа та біорізноманіття, міська мобільність з нульовим рівнем викидів вуглецю);
- об'єднаніша Європа (сталі транс'європейські транспортні мережі, стала мобільність);

- соціальніша Європа (освіта, соціальна інклюзія, інтеграція громадян третіх країн, охорона здоров'я, культура, сталий туризм);
- Європа ближча до громадян (включає інтегрований розвиток міських та неміських територій);
- краще регіональне врядування (управління політикою, зокрема, реалізуються проекти із покращення роботи органів місцевого самоврядування і підвищення рівня надання ними публічних послуг).

Метою Interreg Europe є покращення політик та практик, у тому числі в сфері місцевого самоврядування. Відбувається це шляхом нарощування кадрового та організаційного потенціалу органів влади, інституцій. Особливий акцент робиться на передачі досвіду, практик та підходів між регіонами з метою впровадити результати, отримані в результаті співпраці в регіональній політиці.¹

При відборі проєктів для фінансування в рамках Interreg Europe звертають увагу на те, наскільки організація:

- залучені до політики регіонального розвитку;
- націлені на пошук нових рішень;
- готові працювати з партнерами з інших європейських країн.

Із посібником програми можна ознайомитись [за посиланням](#).

[На сайті](#) програми зацікавлені організації можуть реєструватися для пошуку партнерів. Наразі там [zareestrovano](#) більше 800 представників українських територіальних громад, асоціацій місцевого самоврядування, представників інших юридичних осіб публічного права, експертів, представників громадянського суспільства. Список затверджених проєктів за темами, країнами доступний [за посиланням](#).

В рамках програми [pokryvaetsya](#) 80% вартості затвердженого проєкту для громад та регіонів та 70% для неурядових організацій.

Структура управління Interreg Europe включає спільний технічний секретаріат, орган управління, моніторинговий комітет (головний орган прийняття рішень Програми, що складається з представників держав-членів ЄС, держав-партнерів та держав-кандидатів), орган аудиту та національний контактний пункт Interreg Europe (в Україні це Департамент координації міжнародної технічної допомоги при Секретаріаті Кабінету міністрів України).

URBACT – це один із чотирьох напрямів європейського територіального співробітництва Interreg VI, який просуває ідеї міжміської кооперації та обміну ідеями в рамках тематичних мереж, зокрема, поширюючи знання та кращі практики у сфері урбаністики.

Цьогоріч до програми URBACT приєдналися також міста України та Молдови. Наразі участь у програмі беруть 36 держав. Загальний бюджет програми складає 110 млн євро з Європейського фонду регіонального розвитку (виключно для країн-членів ЄС) та з Інструменту сусідства, розвитку та міжнародного співробітництва ЄС (для країн-кандидатів). Місія програми полягає в просуванні інтегрованого сталого розвитку в містах, підвищенні якості управління містами та ефективності політики згуртування в містах. Програма побудована навколо впровадження «методу URBACT» у розробку та імплементацію міської політики.²

Оновлена цьогоріч версія програми URBACT IV, із приєднаними до неї містами з України та Молдови передбачає 2 млн. євро для участі в програмі міст із цих країн. Мережа міст URBACT складається з десятків підмереж (у кожній від 5 до 12 міст-партнерів і одне

¹ Пам'ятка про програми міжрегіональної співпраці ЄС Interreg Europe та URBACT. УІМП, МФВ. Режим доступу: <https://nung.edu.ua/sites/default/files/2024-07/%D0%93%D0%9B%D0%9E%D0%A1%D0%90%D0%A0%D0%86%D0%99%20INTERREG-URBACT.pdf>

² Там само

місто – головний партнер). Усі міста всередині підмереж отримують фінансову підтримку для оплати послуг персоналу, що працює над проектом у підмережі, також оплачуються транспорт та проживання учасників заходів, фінансуються пілотні проекти на місцевому рівні. Крім цього, у межах кожної підмережі працює як мінімум один сертифікований експерт URBACT, який надає містам експертну підтримку щодо тем, методів, організації заходів та планування³.

Наразі українські міські громади [можуть](#) долучитися до заходів, тренінгів та тематичних мереж програми, що дозволяє більш активно співпрацювати на європейському рівні та брати активну участь у євроінтеграції. Приєднання до мережі URBACT — це можливість обмінюватися знаннями та покращувати місцеве самоврядування. Критерії прийнятності та географічне охоплення для участі в конкурсах URBACT додатково роз'яснюються у відповідних Технічних завданнях, які доступні на веб-сайті після запуску конкурсів. Крім того, враховуючи специфічні потреби міст з України та Молдови, URBACT пропонує індивідуальний набір заходів із розвитку потенціалу та знань для міст цих країн.

Структура управління URBACT включає: спільний технічний секретаріат; орган управління; моніторинговий комітет (головний орган прийняття рішень Програми, що складається з представників держав-членів ЄС, держав-партнерів та держав-кандидатів, що беруть участь у Програмі); орган аудиту; національний пункт URBACT: посередник між органами управління Програмою URBACT у Франції, партнерами й заінтересованими сторонами в Україні).

3.2. Участь ОМС України в європейському транскордонному співробітництві в межах програми Interreg NEXT

Транскордонне співробітництво між державами-членами ЄС із сусідніми регіонами в 2021-2027 роках здійснюється в межах політики згуртування ЄС і є частиною програми Interreg під назвою «Interreg NEXT». На Interreg NEXT на період 2021-2027 років виділено 1,1 млрд. євро. Загалом програми співпраці ЄС із сусідніми регіонами охоплюють 184 регіони з 260 млн. населення у 33 державах, які розташовані вздовж зовнішніх кордонів ЄС.

Після початку широкомасштабної російської військової агресії проти України, Комісія призупинила співпрацю з Росією та Білоруссю в програмах транскордонного співробітництва та їх участь у програмі Interreg NEXT. Комісія вивчала використання бюджету цих програм для допомоги Україні.

У межах програм Interreg NEXT фінансуються програмні стратегії що відповідають цілям ЄС щодо розумнішої, більш екологічної, об'єднаної та більш соціальної Європи та Сусідства, а також задоволення регіональних потреб щодо ефективного управління та безпечних кордонів. Особлива увага приділяється пришвидшенню “зеленого” і цифрового переходу в рамках цієї співпраці, діджиталізації як фактору що трансформує суспільство та економіку, а також залученню громадянського суспільства й молоді до процесу прийняття рішень.

Управління програмами Interreg NEXT здійснюється спільно державами-членами ЄС та відповідним органом у країні-партнері. Усі держави, які беруть участь у програмі, представлені в Моніторинговому комітеті, який здійснює моніторинг реалізації програми та досягнення програмних цілей.

На період 2014-2020 років Україна була залучена до Програми транскордонного співробітництва Польща-Білорусь-Україна 2014-2020. Ця програма була найбільшою за бюджетом програмою Європейського інструменту сусідства на сухопутних кордонах ЄС. Її загальний бюджет у 201,4 млн. євро [дозволив](#) профінансувати 158 проєктів.

³ Там само

За аналогією з попереднім періодом, програма на період 2021-2027 років спочатку була підготовлена в тристоронньому форматі як продовження попередньої співпраці, однак через використання білоруською владою мігрантів на зовнішніх кордонах ЄС та участь Білорусі у військовій агресії росії проти України, транскордонне співробітництво з Білоруссю було призупинено.

Наразі Україна бере участь у трьох програмах Interreg NEXT, що стосуються транскордонного співробітництва:

- 1) Interreg (Interreg VI-A) NEXT Польща-Україна;
- 2) Interreg (Interreg VI-A) NEXT Румунія-Україна;
- 3) Interreg (Interreg VI-A) NEXT Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна.

Так, 13 червня 2024 року для України набрали чинності дві міжнародні угоди про фінансування програм транскордонного співробітництва Interreg (Interreg VI-A) NEXT:

- [Угоду про фінансування програми Interreg \(Interreg VI-A\) NEXT Польща-Україна;](#)
- [Угоду про фінансування Програми Interreg \(Interreg VI-A\) NEXT «Румунія-Україна».](#)

Ще одна набрала чинності 02 липня 2024 року:

- [Угода про фінансування програми \(Interreg VI-A\) NEXT Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна.](#)

Органи влади держав-членів ЄС зобов'язуються виконувати ці угоди як інструмент виконання бюджету Європейського Союзу відповідно до Регламенту Європейського Парламенту і Ради.

Органи місцевого самоврядування України, їхні об'єднання та підпорядковані їм установи можуть бути заявниками за проектними заявками у межах програм Interreg NEXT.

Програма Interreg NEXT Польща-Україна.

Загальний бюджет програми складає 208 239 990 євро. При цьому сума фінансових асигнувань ЄС становить 187 415 990 євро, оскільки частка співфінансування ЄС не має перевищувати 90%. Період виконання угоди – 15 років.

Територія реалізації програми охоплює такі регіони, які відповідають класифікації NUTS 2, NUTS 3. В Україні – Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Волинська та Закарпатська області; у Польщі – Більський, Холмський та Замостський, Люблінський, Пулавський, Коросненський, Перемишльський, Ряшівський, Тарнобжезький, Білостоцький, Ломжинський, Сувальський, Остроленцький, Седлецький повіти.

Відповідно до [Графіка](#) проведення конкурсів проектних заявок Програми Interreg NEXT Польща – Україна 2021-2027, із типів проектів на які можуть спрямовуватись кошти для досягнення цілі сприяння адаптації до зміни клімату, запобіганню ризикам та підвищенню стійкості до стихійних лих і катастроф, можна виділити, такі:

- будівництво систем, інфраструктури та придбання обладнання для управління надзвичайними ситуаціями;
- розробка та впровадження стратегій, варіантів рішень і програм, пов'язаних із підвищенням обізнаності та захистом населення;
- спільні навчання силових і рятувальних служб і протипожежних підрозділів;
- адаптація до наслідків антропогенних катастроф (напр., промислових аварій та управління ризиками пов'язаних з цією темою).

Вказані напрями не стосуються відновлення інфраструктури, однак їхня реалізація дозволить сприяти підвищенню обізнаності населення, ефективності рятувальних робіт, адаптації населення у громадах до наслідків можливих катастроф, викликаних, у тому числі ракетними обстрілами вказаних вище регіонів з боку Російської Федерації.

Програма Interreg NEXT Румунія-Україна.

Загальний бюджет програми складає 60 055 560 євро. При цьому сума фінансових асигнувань ЄС становить 54 050 004 євро. Період виконання угоди – 15 років.

Територія реалізації програми охоплює такі регіони, які відповідають класифікації NUTS 2, NUTS 3. В Україні – Чернівецька, Івано-Франківська, Закарпатська та Одеська області; в Румунії: Марамуреш, Сату-Маре, Ботошані, Сучава, Тульча.

Конкретними цілями [Програми](#) є сприяння адаптації до зміни клімату, запобігання ризикам стихійних лих та підвищення стійкості до них з урахуванням екосистемних підходів.

Програма Interreg NEXT Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна.

Загальний бюджет програми складає 73 436 119 євро. При цьому сума фінансових асигнувань ЄС становить 66 092 505 євро. Період виконання угоди – 15 років.

Територія реалізації програми охоплює такі регіони, які відповідають класифікації NUTS 2, NUTS 3. В Україні – Чернівецька, Івано-Франківська, Закарпатська області; в Угорщині: Боршод-Абауй-Земплен, Саболч-Сатмар-Берег; в Словаччині: Пряшівський край, Кошицький край; в Румунії: Марамуреш, Сату-Маре, Сучава.

Транскордонне співробітництво в межах програми Interreg NEXT безпосередньо не стосується відновлення інфраструктури. Втім, його здійснення за окремими напрямками дозволить сприяти підвищенню обізнаності населення щодо катастроф, ефективності рятувальних робіт, адаптації населення у громадах до наслідків можливих катастроф, що є актуальним в умовах правового режиму воєнного стану та ризиків руйнування інфраструктури внаслідок збройної агресії Російської Федерації. Співпраця сприятиме підвищенню стійкості до стихійних лих та катастроф з урахуванням екосистемних підходів.

Крім того, таке співробітництво сприятиме підвищенню ефективності публічного адміністрування як з боку державних органів влади, так і з боку місцевого самоврядування шляхом сприяння багатосторонній співпраці в рамках описаних програм.

4. Ключові проблеми, виклики та рекомендації

1. Попри прийняття Закону України «Про міжнародне територіальне співробітництво України», наразі міжтериторіальне співробітництво та участь у ньому ОМС та асоціацій ОМС не запустилось у повному обсязі, зокрема, через відсутність Державної програми розвитку міжнародного територіального співробітництва та виділення на неї відповідних бюджетних коштів.

Кабінету Міністрів України було надано термін у шість місяців з дня набрання чинності Законом «Про міжнародне територіальне співробітництво України» (27.06.2024), щоб забезпечити прийняття нормативно-правових актів, необхідних для реалізації Закону; забезпечити приведення своїх нормативно-правових актів у відповідність із Законом. Відповідно, Кабінет Міністрів України повинен прийняти рішення про затвердження Державної програми розвитку міжнародного територіального співробітництва, внести зміни до Положення про Міжвідомчу координаційну комісію з питань регіонального розвитку.

2. Варто зауважити, що в Державному бюджеті на 2024 рік не було передбачено коштів на розвиток міжнародного територіального співробітництва. Законом України «Про міжнародне територіальне співробітництво України» визначено, при розробленні проектів Державного бюджету України передбачати кошти на розвиток міжнародного територіального співробітництва.

Розглянути запровадження субвенції на міжнародне співробітництво громад та регіонів.

3. З огляду на те, що відповідно до Закону України «Про міжнародне територіальне співробітництво України», зміст державної підтримки розвитку міжнародного територіального співробітництва значною мірою сконцентровано на роботі Міжвідомчої координаційної комісії з питань регіонального розвитку, дискреція уряду щодо можливості її утворення або неутворення, а також тимчасовий характер і консультативно-дорадча сутність органу може мати негативні наслідки.

Доречним є переосмислення порядку утворення, функцій, характеру діяльності і сутності Міжвідомчої координаційної комісії з питань регіонального розвитку та внесення відповідних змін до ч. 1 ст. 18 Закону України "Про засади державної регіональної політики".

4. Наразі є велика кількість європейських та світових інституцій, готових співпрацювати з ОМС України задля відновлення інфраструктури. Разом з тим, систематизований перелік проектів у цій сфері відсутній.

Вважаємо за доцільне доповнити Реєстр проектів соціального і економічного розвитку України відомостями про проекти, які стосуються не лише соціального і економічного розвитку, а й проекти, які стосуються відновлення України. Альтернативою може бути створення окремого реєстру проектів відновлення України, які реалізуються із залученням коштів міжнародних фінансових організацій. Це дозволить в одному місці акумулювати відомості про партнерів та донорів, які готові інвестувати кошти у відновлення України, надасть змогу моніторити використання коштів. Крім того, такий реєстр може стати для ОМС місцем пошуку партнерів, які готові будуть долучатись до відновлення інфраструктури в конкретній територіальній громаді.

5. З огляду на розширення Європейською комісією програми співпраці Interreg Еуропа на сім держав-кандидатів на вступ до ЄС, зокрема й на Україну та розширення бюджету програми до 394 мільйонів євро, рекомендуємо представникам ОМС, іншим зацікавленим особам долучитись до проектів програми. При цьому варто зауважити, що програма Interreg Еуропа безпосередньо не спрямована на допомогу з відновленням інфраструктури.

Представники ОМС та інші зацікавлені можуть реєструватись на сайті програми для пошуку партнерів. Також доречним є моніторити список затверджених проектів за темами і країнами. Варто мати на увазі, що при відборі проектів для фінансування в рамках Interreg

Еурої, звертають увагу на те, наскільки організації залучені до політики регіонального розвитку, націлені на пошук нових рішень, готові працювати з партнерами з інших європейських країн.

6. З огляду на розширення програми європейського територіального співробітництва URBACT на міста України, рекомендуємо ОМС міст брати участь у проектах програми для просування інтегрованого сталого розвитку, підвищенні якості управління містами та ефективності політики згуртування.

Попри те, що програма URBACT не спрямована на допомогу з відновленням інфраструктури, українські міста можуть долучатися до заходів, тренінгів та тематичних мереж програми, що дозволяє більш активно співпрацювати на європейському рівні та брати активну участь у євроінтеграції. Критерії прийнятності та географічне охоплення для участі в конкурсах URBACT додатково роз'яснюються у відповідних технічних завданнях, які доступні на веб-сайті після запуску конкурсів. URBACT пропонує індивідуальний набір заходів із розвитку потенціалу та знань для міст з України та Молдови.

7. Транскордонне співробітництво в межах програм Interreg NEXT «Польща-Україна», «Румунія-Україна»; «Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна» доступне для регіонів, які є суб'єктами транскордонного співробітництва і безпосередньо не стосується відновлення інфраструктури. Втім, його здійснення за окремими напрямками дозволить сприяти підвищенню обізнаності населення щодо катастроф, ефективності рятувальних робіт, адаптації населення у громадах до наслідків можливих катастроф. Це актуально у умовах правового режиму воєнного стану та ризиків руйнування інфраструктури внаслідок збройної агресії Російської Федерації.

Крім того, співпраця у межах програми сприятиме підвищенню стійкості до стихійних лих та катастроф з урахуванням екосистемних підходів та підвищенню ефективності публічного адміністрування шляхом сприяння багатосторонній багаторівневій співпраці в рамках програм Interreg NEXT.